

Hãy bắt đầu để chống lại chủ nghĩa bài trừ Do Thái! #2

CONNECT

Chủ nghĩa bài trừ Do Thái trong hang thờ: Về các câu chuyện âm mưu

Vào mùa Xuân năm 2025, trong dự án „Connect – Vielfalt durch Teilhabe“ của DGB-Bildungswerk Thüringen e.V. đã tổ chức một chuỗi hội thảo trực tuyến. Các bài giảng đã được ghi lại thành văn bản và dịch ra nhiều ngôn ngữ khác nhau. Thật đáng tiếc, bài giảng về chủ nghĩa bài trừ Do Thái và các câu chuyện âm mưu đã không thể diễn ra như dự kiến. Do đó, văn bản này dựa trên các thông tin từ Quỹ [Amadeu-Antonio-Stiftung](https://www.amadeu-antonio-stiftung.de/publikationen/). Bạn có thể tìm hiểu thêm tại đây: www.amadeu-antonio-stiftung.de/publikationen/

Các câu chuyện âm mưu thì có rất nhiều và hầu như tất cả đều chứa đựng những mật mã bài trừ Do Thái. Nhưng tại sao lại như vậy, ngay cả khi thoát nhìn dường như chẳng liên quan gì đến người Do Thái? Bài viết sau sẽ trả lời câu hỏi này và cho thấy rằng những điểm giao thoa ấy không phải là ngẫu nhiên. Bởi vì chủ nghĩa bài trừ Do Thái và các câu chuyện âm mưu có mối liên hệ với nhau về mặt lịch sử, cấu trúc và chức năng. Bởi vì chủ nghĩa bài trừ Do Thái và các câu chuyện âm mưu có mối liên hệ với nhau về mặt lịch sử, cấu trúc và chức năng. Điều đó có nghĩa là: sự phát triển lịch sử của chúng gắn bó với nhau, nội dung của chúng được xây dựng theo cách tương tự, và cả hai đều thực hiện một số chức năng nhất định trong xã hội.

Câu chuyện âm mưu và chủ nghĩa bài trừ Do Thái – Giải thích và sự phát triển

Thông thường người ta dùng thuật ngữ „Thuyết âm mưu“. Dưới tên gọi đó, người ta hiểu là những ý tưởng bịa đặt cho rằng một số sự kiện xã hội trong quá khứ và hiện tại (hoặc thậm chí tất cả, tức toàn bộ lịch sử của chúng ta) là kết quả của một âm mưu: người ta khẳng định rằng có một nhóm nhất định đang giật dây ở phía sau và thực hiện một kế hoạch bí mật. Vì đây là những câu chuyện tưởng tượng, ít hoặc hoàn toàn không liên quan đến thực tế, chứ không phải là những lý thuyết theo nghĩa khoa học, nên trong bài viết này sẽ dùng từ câu chuyện âm mưu. (Khi một người ngày càng tin sâu hơn vào những câu chuyện âm mưu ngày càng lớn, ví dụ bằng cách liên tục nhấn vào link tiếp theo trên Internet, người ta nói rằng họ đã „lọt xuống hang thờ“.)

Chủ nghĩa bài trừ Do Thái là một cách nhìn nhận đặc thù về người Do Thái, có thể biểu hiện thành sự thù hận đối với họ hoặc đối với các cơ sở và tổ chức của người Do Thái. Từ xưa đến nay, sự thù địch xã hội đối với người Do Thái luôn bao gồm việc gán ghép cho họ, với tư cách một nhóm, những mưu đồ bí mật, độc ác. Chính ở đây đã cho thấy một điểm giao thoa cơ bản với các câu chuyện âm mưu: trong những câu chuyện ấy, trách nhiệm cho từng sự việc riêng lẻ hoặc cho cả những cấu trúc xã hội đều bị đổ lên đầu một nhóm tưởng tượng.

Từ cuối thời Trung cổ trở đi, các câu chuyện âm mưu về „người Do Thái” đã lan truyền rộng rãi trong các xã hội đa số theo Kitô giáo ở Châu Âu. Về mặt lịch sử, Kitô giáo ở vùng Cận Đông vốn

xuất hiện như một nhánh tách ra từ Do Thái giáo; cả hai tôn giáo có chung nguồn gốc và từng cạnh tranh nhau để thu hút tín đồ. Để thuyết phục mọi người theo tôn giáo mới là Kitô giáo, người ta cần phải tìm ra lý do tại sao Do Thái giáo, vốn trước đó rất phổ biến, lại xấu xa. Khi Kitô giáo ngày càng lan rộng, người Do Thái trở thành một thiểu số dễ nhận thấy. Họ liên tục bị buộc tội qua những cáo buộc lặp đi lặp lại: người ta cho rằng họ làm hại hoặc thậm chí muốn tiêu diệt xã hội bằng các nghi lễ bí mật hoặc hành vi tội phạm. Ví dụ điển hình là lời vu cáo rằng „người Do Thái” đầu độc giếng nước, gây ra những dịch bệnh mà người ta không thể giải thích cách khác. Cáo buộc này đã được nhắc đi nhắc lại nhiều lần trong lịch sử. Những cách giải thích tôn giáo đã đặt nền móng cho các truyền thuyết ấy: người Do Thái bị cho là chịu trách nhiệm về cái chết của Chúa Jesus và từ đó đến nay vẫn cố gắng lặp lại hành vi đó một cách tượng trưng. Họ bị xem là tay sai của kẻ phản Kitô và do đó được thúc đẩy bởi cái ác. Quan điểm này từ xưa đến nay luôn dẫn đến sự kỳ thị, bạo lực và các cuộc tàn sát người Do Thái.

Trong bài viết này, mỗi khi từ „người Do Thái” hoặc „người nữ Do Thái” được đặt trong ngoặc kép, thì không có nghĩa là những người Do Thái thực sự, mà là hình ảnh tượng trưng mang tính bài trừ Do Thái về họ.

Từ „Pogrom” chỉ những cuộc tấn công bạo lực do đa số dân chúng trong xã hội đồng lõa thực hiện nhằm vào một nhóm thiểu số, trong đó nhà nước hoặc những người nắm quyền cố ý không can thiệp. Thuật ngữ này thường được dùng để chỉ các cuộc bạo loạn chống lại người Do Thái.

Từ những cáo buộc riêng lẻ, qua hàng thế kỷ đã hình thành một huyền thoại về „âm mưu thống trị thế giới của người Do Thái”. Từ thế kỷ 18 trở đi, những ý định âm mưu mà người ta gán cho người Do Thái dần rời xa động cơ thuần túy tôn giáo. Trong bối cảnh những biến động xã hội lớn như Cách mạng Pháp hay cuộc Cách mạng công nghiệp, các câu chuyện âm mưu mới cũng xuất hiện, về các hội kín như Hội Illuminati, Hội Tam điểm, hay về những người theo Xã hội chủ nghĩa. Tuy nhiên, tất cả những câu chuyện này cuối cùng cũng đều được quy về „người Do Thái”. Cùng với đó, một dạng chủ nghĩa bài trừ Do Thái mang tính phân biệt chủng tộc đã ra đời. Người Do Thái không còn chỉ bị xem là thuộc về một tôn giáo khác, mà bị coi là thành viên của một „Chủng tộc” khác. Điều này khiến họ hầu như không còn cách nào để thoát khỏi sự thù hận bài trừ Do Thái dù có hòa nhập xã hội hay cải đạo cũng vô ích. Trong thời hiện đại, người Do Thái bị đồng nhất với đủ loại hiện tượng mà xã hội cho là tiêu cực, lúc thì là chủ nghĩa Tư bản, lúc thì lại là chủ nghĩa Cộng sản. Huyền thoại về „âm mưu thống trị thế giới của người Do Thái” đã dung hòa những cáo buộc mâu thuẫn này lại với nhau: „Người Do Thái” xuất hiện như một quyền lực bí mật được nhân cách hóa, chịu trách nhiệm cho mọi điều xấu xa của thế giới hiện đại. Do đó, về mặt lịch sử cũng như hiện tại, các câu chuyện âm mưu và chủ nghĩa bài trừ Do Thái không thể tách rời nhau.

Hai hiện tượng, một cấu trúc, những chức năng chung

Tại sao hai hiện tượng này lại đan xen chặt chẽ với nhau và đến nay vẫn tồn tại dai dẳng như vậy? Một lý do nằm ở cấu trúc tương tự của chúng. Cả câu chuyện âm mưu lẫn chủ nghĩa bài trừ Do Thái đều dựa trên những mô hình giải thích đơn giản, nhị nguyên: thế giới được chia thành hai cực Thiện - Ác, mọi mâu thuẫn và sự phức tạp đều bị xóa bỏ. Các câu chuyện âm mưu luôn tìm kiếm một „ai đó” cụ thể những kẻ chịu trách nhiệm thực sự, những kẻ giật dây và hưởng lợi. Kết quả là những diễn biến xã hội bị coi là tiêu cực sẽ được phóng chiếu lên một nhóm được cho là có tội. Từ trước đến nay, đối tượng chính của sự phóng chiếu ấy trong chủ nghĩa bài trừ Do Thái luôn là người Do Thái. Cấu trúc của các câu chuyện âm mưu và nguồn gốc lịch sử của chúng khiến chúng mang tính

bài trừ Do Thái về mặt cấu trúc: Ngay cả khi không nêu tên một người Do Thái cụ thể nào, người ta vẫn thường dùng những từ mã như „giới tinh hoa“, „các thế lực tài chính“ hay „những người toàn cầu hóa“. Và ngay cả khi không có cáo buộc trực tiếp, các câu chuyện âm mưu vẫn luôn mở cửa cho những cách hiểu bài trừ Do Thái và việc lan truyền chúng vì thế luôn là một mối nguy thực sự đối với người Do Thái.

Từ „**chủ nghĩa Toàn cầu**“ thường được những người cực hữu dùng thay cho “toàn cầu hóa” để thể hiện rằng họ phản đối quá trình này, vì theo họ, sự liên kết quốc tế sẽ làm suy yếu những đơn vị „tự nhiên“ như dân tộc, quốc gia và văn hóa. Khi nói đến „**Chủ nghĩa Toàn cầu**“, họ còn ngầm hiểu rằng có một nhóm tinh hoa hoạt động xuyên quốc gia, đang điều khiển mọi khía cạnh của sự liên kết toàn cầu và hưởng lợi từ đó. Những người được gọi là „**những người theo chủ nghĩa Toàn cầu**“ thực chất chính là ám chỉ người Do Thái.

Những cách diễn giải thế giới mang tính bài trừ Do Thái và âm mưu còn thực hiện những chức năng „tích cực“ ở mức độ tâm lý-cảm xúc cũng như ở mức độ hình thành bản sắc. Về mặt tâm lý, các câu chuyện âm mưu bù đắp cho những trải nghiệm mất kiểm soát, cảm giác bất lực và sự bất an. Chúng giúp con người diễn giải những diễn biến xã hội phức tạp theo cách đơn giản. Thay vì phải chịu đựng những mâu thuẫn hay sự không chắc chắn, người ta tạo ra những hình ảnh kẻ thù rõ ràng, những hình ảnh này mang lại định hướng hành động: Một khi đã phát hiện được „kẻ giật dây“, con người không còn cảm thấy mình bất lực nữa.

Ngoài ra, niềm tin vào âm mưu và chủ nghĩa bài trừ Do Thái còn mang lại một lời mời gọi bản sắc hấp dẫn và mang tính loại trừ. Những người tin theo cảm thấy mình thuộc về một nhóm thiểu số đã được khai sáng, là những người duy nhất biết „sự thật“. Hơn nữa, trong thế giới quan nhị nguyên, họ đứng về phía „Thiện“, vì họ tự phân định mình khỏi cái „Ác“ hoặc khỏi „mối đe dọa bí mật“. Điều này thường (và đặc biệt trong chủ nghĩa bài trừ Do Thái) được trải nghiệm như một cảm giác thuộc về dân tộc rất mạnh mẽ. Dân tộc của mình được biến thành một cộng đồng định mệnh đồng nhất và thành một tập thể bản sắc. Quan niệm này ngầm giả định rằng con người chỉ vì thuộc về một nhóm,

đã có những đặc điểm chung không thể thay đổi. Do đó, nhóm của mình không còn mâu thuẫn nội tại và từng cá nhân có thể hoàn toàn hòa tan vào cộng đồng. Điều này đồng nghĩa không ai được phép có ý kiến trái chiều và không tồn tại lợi ích riêng của các nhóm thiểu số. Hậu quả là một động lực thù địch với dân chủ: Ai tự xem mình là đúng và đứng về phía Thiện, đồng thời coi người khác là „bị thao túng“ hoặc là một phần của âm mưu, thì chỉ có thể bác bỏ những nền tảng cốt lõi của dân chủ như đa dạng quan điểm và sự thỏa hiệp chính trị. Điều đó cũng hợp thức hóa bạo lực chính trị dưới danh nghĩa „phòng vệ chính đáng“, khi đối thủ chính trị chỉ vì bị nhìn nhận qua những phạm trù cực đoan đã bị biến thành kẻ thù.

Sự bùng nổ trong thời kỳ khủng hoảng

Do đó, các hệ tư tưởng âm mưu và chủ nghĩa bài trừ Do Thái cũng chia sẻ một sự thù địch sâu sắc đối với thời hiện đại, cụ thể là đối với những xã hội dân chủ và đa dạng. Vì chính họ khao khát trở lại một „trật tự tự nhiên“ trong đó các nhóm có vị trí rõ ràng, không thể thay đổi, nên những người bài trừ Do Thái và những người tin vào âm mưu coi các tiến trình giải phóng xã hội là mối đe dọa. Đồng thời, xã hội hiện đại nhìn một cách khách quan, đang thay đổi nhanh hơn và ngày càng phức tạp hơn. Điều này tạo ra rất nhiều cơ hội để xử lý những hiện tượng khó hiểu bằng những „giải thích đơn giản“ mà các câu chuyện âm mưu cung cấp. Tuy nhiên, việc thường xuyên tin vào những câu chuyện như vậy và phát triển một tâm lý âm mưu không xảy ra một cách ngẫu nhiên, mà liên quan đến những khuôn mẫu đã tồn tại từ trước và những khuôn mẫu này lại rất phổ biến. Nghiên cứu „Mitte-Studie“ (Nghiên cứu về trung tâm xã hội) chuyên khảo sát các thái độ cực hữu trong xã hội Đức đã xác định rằng vào năm 2022/23, 38 % người được hỏi có xu hướng tin vào các câu chuyện âm mưu và xu hướng này đang gia tăng.

Các lý thuyết âm mưu thường xuất hiện như một phản ứng với cảm giác mất kiểm soát. Cảm giác bất lực, bất an và sợ hãi có thể được giảm

bớt nhờ đó. Các sự kiện phức tạp hoặc đáng sợ có thể được giải thích qua những câu chuyện như vậy và đưa vào một bức tranh thế giới hoàn chỉnh. Vì vậy, các lý thuyết âm mưu thường nổi lên mạnh mẽ trong thời kỳ khủng hoảng Toàn cầu và những thay đổi lớn. Ví dụ là các vụ tấn công khủng bố ngày 11 tháng 9 năm 2001 hoặc đại dịch Corona. Đặc biệt đại dịch Corona đã cho thấy rõ ràng một lần nữa, rằng các câu chuyện âm mưu liên kết chặt chẽ với những ý tưởng chống Do Thái. Nhiều người phủ nhận sự tồn tại của Corona đã đeo „Ngôi sao Do Thái" trong các cuộc biểu tình, ngôi sao này từng được dùng trong thời Quốc xã để buộc phải đánh dấu người Do Thái, nhằm tự đóng vai nạn nhân. Điều này làm nhẹ hóa Holocaust, trong đó 6 triệu người Do Thái và hàng trăm nghìn người khác bị giết hại. Một ví dụ khác là lời khẳng định của Tổng thống Hungary Viktor Orbán rằng Corona là vũ khí sinh học do tỷ phú Do Thái George Soros tài trợ.

Sự liên kết giữa chủ nghĩa bài trừ Do Thái và các câu chuyện âm mưu vẫn rất rõ ràng ngày nay. Vì chúng là những hiện tượng thù địch với dân chủ và không thể tách rời nhau, nên phải cùng nhau chống lại chúng. Điều này không chỉ là biết rõ nguy cơ của chúng mà còn phải hiểu điều gì khiến chúng hấp dẫn với những người ủng hộ.

Các tài liệu khác bằng nhiều ngôn ngữ về chủ nghĩa bài trừ Do Thái

Tất cả các chủ đề khác trong chuỗi hội thảo và ấn phẩm bạn có thể tìm thấy trên trang web của chúng tôi:

www.dgb-bwt.de/wissen-fuer-alle

Tất cả các tài liệu đều có sẵn bằng **các ngôn ngữ sau**: Tiếng Ả Rập, Tiếng Dari, Tiếng Đức, Tiếng Anh, Tiếng Pháp, Tiếng Ba Lan, Tiếng Nga, Tiếng Tây Ban Nha, Tiếng Việt.

In Trägerschaft des:

Im Rahmen des Bundesprogramms:

Gefördert durch das:

Administriert durch das:

